

*К. М. Павицька, Національний педагогічний університет імені
М. П. Драгоманова*

ВИХОВАННЯ ПОВАГИ ДО ДИТИНИ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ У ПОЗААУДИТОРНІЙ РОБОТІ З ІНОЗЕМНИХ МОВ

Павицька К. М.

Виховання поваги до дитини у майбутніх учителів у позааудиторній роботі з іноземних мов

У статті розглядається проблема виховання поваги до дитини у студентів педагогічних університетів під час вивчення іноземної мови у позааудиторній роботі вузу, визначено основні умови ефективного застосування різних форм позааудиторної роботи у морально-етичному вихованні студентів.

Ключові слова: повага до дитини, позааудиторна робота, іноземна мова.

Павицкая Е. Н.

Воспитание уважения к ребенку у будущих учителей во время внеаудиторной работы по иностранным языкам

В статье рассматривается проблема воспитания уважения к ребенку у будущих учителей во время внеаудиторной работы по иностранным языкам, определены основные условия эффективного применения разных форм внеаудиторной работы в морально-этическом воспитании студентов.

Ключевые слова: уважение к ребенку, внеаудиторная работа, иностранный язык.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Однією із важливих функцій сьогоденної педагогічної освіти є виховна, оскільки саме вона забезпечує формування особистості майбутніх учителів, впливає на їх культурний розвиток, сприяє надбанню духовних цінностей та професійно значущих моральних якостей студентами. Слід відмітити, що позааудиторна виховна робота має суттєве значення у професійному особистісно орієнтованому вихованні студентів педагогічних університетів, адже у вищій школі важливим є не лише змістовне наповнення особистості студента, а й

створення умов для реалізації різних видів діяльності студентів, які сприятимуть формуванню у них комунікативної культури, досвіду гуманної поведінки, зокрема позитивних взаємин із учнями. Ефективність такого виховання студентської молоді значною мірою залежить від спрямованості виховного процесу, що вимагає застосування нових виховних технологій, методик, форм, принципів тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Позааудиторну роботу у вищому педагогічному навчальному закладі розглядають як сукупність навчально-виховних заходів, що є невід'ємною складовою у процесі професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів і здійснюється з метою створення умов для інтелектуального, духовного та професійного розвитку студентів і їх самореалізації [4].

Варто зазначити, що термін “позанавчальна (позааудиторна) робота” вживається науковцями у різному розумінні. Значна кількість дослідників (Р. Абдулов, О. Медведєва, Г. Троцько та ін.) розглядають позанавчальну діяльність студентів у виховному аспекті. Окремі автори (Л. Заремба, В. Кутєв та ін.) обмежують позанавчальну діяльність в основному пізнавальною діяльністю, розвитком інтелекту, продовженням у відповідних умовах процесу пізнання тощо.

Зміст, форми та особливості позааудиторної роботи в системі підготовки вчителів у вищих навчальних педагогічних закладах розкриваються у низці праць сучасних науковців (А. Бойко, Л. Кондрашова, Л. Пелєх та ін.). Для прикладу, Л. Кондрашова [2] в наукових працях наголошує на особливій цінності потенціалу позааудиторної роботи для професійної спрямованості та формування морально-психологічної готовності студентів до педагогічної діяльності.

Зважаючи на актуальність поставленої психолого-педагогічної проблеми, мета нашої статті полягає у розкритті можливості впливу позааудиторної роботи з вивчення іноземної мови впливати на виховання у майбутніх учителів поваги до дитини, та обґрунтуванні необхідності

використання у виховному процесі різних форм позааудиторної діяльності з означеної проблеми у педвузі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Позааудиторна робота з іноземної мови являє собою один з інструментів комунікативної активності студентів, що сприяє не тільки розвитку іншомовної комунікативної компетенції майбутніх учителів, а також й розширенню їх загального світогляду, формуванню у них інтересу до оволодіння іноземною мовою, встановленню позитивних емоційних контактів у групі та вихованню морально свідомої, соціально активної та відповідальної особистості.

У сучасній практиці навчально-виховного середовища педагогічного вузу застосовуються різні форми та види позааудиторної роботи студентів з іноземної мови. За кількістю учасників, наприклад, їх поділяють на індивідуальні, групові та масові.

Організація та участь в позааудиторних заходах – вид діяльності студентів, який найбільше використовується в позааудиторній роботі педагогічних університетів, що містить в собі: випуск стінгазет, роботу клубів та гуртків за інтересами, диспути, турніри та конкурси, олімпіади, різноманітні інтелектуальні ігри та вікторини, вечори, КВК та багато інших різновидів. Конференції, науково-дослідні проекти, круглі столи, проведення педагогічних досліджень тощо можна віднести до науково-дослідної позааудиторної роботи.

Важливим аспектом у підвищенні ефективності морального виховання студентів, зокрема формуванні у них поваги до дитини під час вивчення іноземної мови є залучення студентів до підготовки та проведення таких позааудиторних заходів з іноземної мови, які спрямовані на формування морально-етичних якостей особистості майбутніх учителів. Необхідними умовами при цьому виступають відповідна тематика гуманістичного спрямування, яка має пронизувати кожен вид діяльності, закріплення у свідомості студентів гуманістичних принципів, зокрема поваги до особистості дитини, набуття студентами етичних норм і правил поведінки з учнями тощо.

Звісно, практичною метою таких заходів виступає оволодіння студентами іншомовною комунікативною компетенцією.

Прикладом такого виду позааудиторної роботи студентів може бути гурток з вивчення іноземної мови, завданням якого є не тільки набуття навиків іншомовного спілкування, а й виховання гуманізму, засвоєння моральних цінностей, ідеалів, культурних традицій, етичних норм, формування естетичних смаків, створення атмосфери емоційної захищеності, поваги до особистості дитини та любові до неї, реалізація творчого потенціалу студентів.

Вечори запитань і відповідей закликають до діалогу між фахівцями й студентами, охочими знати відповіді на хвилюючі їх педагогічні проблеми та питання побудови взаємин з дітьми на основі поваги. При підготовці таких заходів запрошуються фахівці різних сфер діяльності. Зустрічі з педагогами, методистами, психологами, соціологами, лікарями та іншими спеціалістами допомагають студентам розібратися у порушених проблемах, а також сприяють розвитку діалогічного мовлення.

Залучення до суспільно-громадської діяльності має на меті проведення різноманітних гуманістичних акції милосердя (для прикладу, проведення концерту для дітей-сиріт). Вони розвивають уміння приймати дітей різного соціального статусу, з власними поглядами, проблемами та особливостями, формують комунікативні навички з іноземної мови тощо.

Перегляд кінофільмів, телепередач та Інтернет-видань на іноземній мові гуманістичної тематики з наступним обговоренням сприяє не тільки формуванню навичок читання, аудіювання та перекладу, а й емоційно-ціннісному наповненню особистості майбутніх учителів.

Науково-дослідницька робота студентів приводить до поглиблення і впорядкування вже наявних знань та умінь (з іноземної мови, психології, педагогіки та ін.), а також сприяє засвоєнню студентами нових знань і досвіду, творчого їх використання.

Метод творчих проєктів передбачає моделювання різних професійних ситуацій, використання рольових ігор, націлює на спільне розв'язання

проблеми й розробку задовільного рішення, що налаштовує на атмосферу співпраці та сприяє формуванню професійних ціннісних орієнтацій, а отже, підвищує рівень професійної культури майбутніх учителів.

Окрім вищезазначених форм позааудиторної роботи студентів з іноземної мови існує багато інших варіантів, які можуть використовуватися в залежності від мети у навчально-виховному середовищі педагогічного університету.

Однією із найпоширеніших форм позааудиторної роботи студентів з іноземної мови є проведення тижня іноземної мови. Така форма є масовою, оскільки до участі в ній залучається максимальна кількість студентів, і за своєю структурою є комплексною, тому що включає комплекс різних за змістом та формою заходів, які відбуваються в певний період часу і спрямовані на реалізацію певних завдань комплексного підходу до навчання та виховання студентів.

Так як тиждень іноземної мови не є простою формою позааудиторної роботи, він потребує суттєвої підготовки та проходить у певні організаційні етапи: підготовчий, власне проведення заходу та підсумки з висновками, досягненнями тощо.

Оскільки ми вважаємо повагу до дитини однією із професійно важливих якостей особистості майбутніх учителів іноземної мови, пропонуємо орієнтовний зміст роботи тижня іноземної мови, присвячений вихованню у студентів гуманізму, питанням взаємин між педагогами та учнями, зокрема формування шанобливого ставлення до учнів, поваги до дітей у майбутніх учителів.

Орієнтовний зміст роботи тижня іноземної мови

I день: (*Presentation*) Відкриття тижня. Оформлення стінгазет, фотовиставки, інформаційних бюлетенів, плакатів, проектів тощо.

II день: (*Dramatic Show*) Театралізована вистава.

III день: (*Contest: Know and Respect the Children's Rights*) Конкурси та вікторини, круглий стіл за тематикою “Знай та поважай права дитини”.

IV день: (*Song and Poem Contest*) Літературно-музичний вечір.

V день: (*Charity Action: Give Your Heart to Every Child*) Акція милосердя: “Подаруй серце кожній дитині”.

Відкриття тижня іноземної мови є урочистою частиною заходу. Це дає змогу студентам та викладачам налаштуватися на відповідну атмосферу, яка пануватиме у вузі протягом тижня. Тематика стінгазет, інформаційних бюлетенів, колажів тощо може відображати різні аспекти взаємин педагогів та учнів, зокрема шанобливого ставлення до дітей. Такий прийом подачі інформації у доступній та наочній формі допомагає студентам краще усвідомити поставлену проблему, а також зацікавити їх та залучити до участі у заході.

Цікавим та корисним для студентів видом позааудиторної роботи з іноземної мови є проведення театралізованих вистав. Головним елементом у виставі є роль, яка повинна відтворити різноманітні людські відносини, що існують у житті. Таким чином такий вид діяльності є досить ефективним у вихованні поваги до дитини у майбутніх учителів, оскільки, застосовуючи гуманістичний підхід, у студентів формуються позитивні риси характеру (доброзичливість, толерантність та ін.), вольові якості, ціннісні орієнтації, підвищується їх рівень морально-етичної культури. Застосовуючи таку форму позааудиторної роботи можна вирішувати не одне завдання (наприклад, удосконалювати лексичні, граматичні чи фонетичні навички), а цілий комплекс завдань (формувати мовленнєву компетенцію, розвивати творчі здібності, навички ситуативного спілкування тощо). Окрім того, театр може активізувати значну кількість студентів.

Конкурси та вікторини вимагають ґрунтовної підготовки студентів, що в свою чергу сприяє нагромадженню у них відповідних знань. Готуючись до інтелектуальних змагань студенти мають ознайомитися із літературою (на іноземній мові), яка присвячена правам та обов'язкам дітей, батьків, учителів, етикету вчителя тощо.

Проведення літературно-музичного вечора сприяє духовному та естетичному розвитку студентів. Окрім того, один із найкращих засобів

вивчення мови – це розмовляти мовою якомога більше. Різноманітні завдання комунікативного спрямування – ідіоми, прислів'я, скоромовки, рими, вірші, пісні (такого роду знання будуть корисними для студентів у встановленні взаємин із учнями) – все це допомагає розвинути навички іншомовного спілкування. Пісні і мелодії створюють позитивну атмосферу, дають можливість студентам творчо мислити, працювати з новою лексикою, граматичними вправами, дискутувати, отримати навички не мовленнєвої компетенції (міміка, жести, тембр голосу тощо), навіть створювати свою власну поезію.

На завершення тижня іноземної мови студентами проводиться акція милосердя, яка передбачає відвідування дитячого будинку чи школи-інтернату з метою передачі дітям подарунків, спілкування з ними, демонстрації концерту чи вистави тощо.

Окрім того варто виділити наступні умови ефективного використання позааудиторних форм вивчення іноземної мови з метою виховання у майбутніх учителів поваги до дитини (під умовами маємо на увазі об'єктивні й суб'єктивні чинники, реалізація яких давала б можливість досягти необхідної мети):

- єдність змісту, мети та способів навчально-виховного процесу та їх відповідність завданням виховання у майбутніх учителів гуманістичних якостей, зокрема поваги до дитини;

- систематичність, системність, динамічність, різноманітність та гнучкість виховного впливу на особистість студента;

- застосування діяльнісного підходу у позааудиторній роботі;

- вплив на емоційно-мотиваційну сферу студента, що включає усвідомлення ним необхідності формування відповідної якості особистості, значущість для майбутнього учителя безпосереднього результату власної діяльності, інтерес та натхнення до професії, прагнення підвищити свій рівень морально-етичної культури, потреба в досягненнях та приносити користь тощо;

- забезпечення системи гуманних взаємин між студентом, колективом та викладачем, застосування особистісно-орієнтованого підходу.

Розглянуті психолого-педагогічні умови повинні реалізовуватись не тільки у позанавчальній діяльності студентів, а й пронизувати увесь навчально-виховний процес педагогічного вузу.

Висновки та перспективи подальших розвідок. На основі аналізу наукових праць нами було з'ясовано, що у системі педагогічної освіти позааудиторна робота з іноземної мови є одним із засобів виховання у майбутніх учителів поваги до дитини. Вона повинна стати невід'ємною частиною особистісного зростання майбутнього вчителя, формування його готовності до особистісно орієнтованої взаємодії з учнями, розвитку індивідуальності педагога, морально-етичного виховання студента у навчально-виховному процесі педагогічного університету. На нашу думку, саме розроблення та впровадження спеціальних методик та програм, що сприяють такому вихованню студентської молоді, є перспективним напрямком розвитку сучасної психолого-педагогічної науки.

Література

1. **Абдулов Р.М.** Организация внеаудиторной воспитательной работы со студентами (негосударственные высшие учебные заведения): Учеб.-метод. пособие / Р.М. Абдулов. – Павлоград : ЗПИЭУ, 2003. – 137с.

2. **Кондрашова Л.В.** Внеаудиторная работа по педагогике в педагогическом институте. – Киев; Одесса : Выща школа, 1988. – 160 с.

3. **Методика** викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник. Вид. 2-е, випр. і перероб. / Кол. авторів під кер. С.Ю. Ніколаєвої. – К. : Ленвіт, 2002. – 328 с.

4. **Мотивація** навчальної діяльності студентів: методичні рекомендації для молодих викладачів, кураторів, тьюторів, магістрів та студентського активу / [Кириченко В.В. та ін.]. – Дніпропетровськ: БРИК, 2005. – 24с.

5. **Петриченко Л.** Гуманізація навчально-виховного процесу. Випуск II. Слов'янськ. – 2010, с. 33–40.

Pavytska K. M.

Future teachers' upbringing of respect for a child during extracurricular work in learning foreign languages

The problem of future teachers' upbringing of respect for a child is considered in the article. The main conditions of the effective using of different forms of extracurricular work in learning foreign languages are defined.

The key words: respect for a child, extracurricular work, foreign language.

Відомості про автора

Павицька Катерина Миколаївна – викладач кафедри іноземних мов Інституту природничо-географічної освіти та екології НПУ ім. М.П. Драгоманова, аспірантка Інституту проблем виховання НАПН України. Наукові інтереси зосереджені навколо проблеми морального виховання студентської молоді.